

זו לא עבודה זו שליחות

עבור הליצנים הרפואיים כל יום הוא פורים: על העבודה הקשה עם ילדים חולים ("אני מתייחסת לאף האדום שלי כמנגנון הגנה"), על המבוגרים החשדניים שמתמסרים בסופו של דבר לצחוק ("מדברים בגובה העיניים") ובעיקר על השליחות לשמח בשעה הכי קשה ("ילד חולה שקיבל יחס נכון, ייתכן וקיבל תנופה לכמה שנים"). • לרגל החג, מורידים הליצנים את המסכות

✕ מירית גולן ופאוזי אבו טועמה

בתודעה הקולקטיבית, האסוציאציה הראשונית מליצן רפואי, היא אף אדום ובלונים. ויטלי אזרין (40), ליצן רפואי שפועל במרכז הרפואי "הלל יפה", מסביר כי תפקידו של ליצן רפואי מסתכם בהרבה יותר מלהצחיק. "אנחנו לא קיימים רק בשביל לספק בידור. כמוכן שאנחנו יודעים לספק אותו כשדרוש, אבל אנו כאן כדי לסייע לכל חולה למצוא את הדרך להיאחז בצד הבריא שבו. סך הכל, האדם הוא זה שמוציא את עצמו מהקושי והחולי. אנחנו, מי שמסביב, רק אפיוורה. אני רואה את זה כהודמנות לתווך בין הצוות למטופלים". אזרין הוא חלק מפרויקט "רופאי חלום" שמטרתו שילוב הליצנים הרפואיים כחלק מהמערך הטיפולי בבתי חולים בארץ, מתוך

אג'נדה של קידום הטיפול ורווחת המטופל. הארגון פועל ב-29 בתי חולים ברחבי הארץ, ובמרכז הרפואי "הלל יפה" בחדרה פועלים שלושה ליצנים רפואיים מטעמו. אזרין, הוותיק ביניהם, מחזיק בתפקידו כבר שש שנים ומכונה "ווי". מעבר לעבודתו בבתי חולים כליצן רפואי, הוא גם מרצה ומעביר סדנאות בתחום. הליצנים הרפואיים נוכחים כמעט בכל מקום, גם באלו הפחות צפויים כמו הפגייה, שם הם עוברים עם הורים המצויים בחדרה. נוכחותם מורגשת גם בחדרי ניו תוח, במחלקות הפסיכיאטריות ובמחלקות הגריאטריות. "אנחנו בעצם אחראים על המצב הנפשי של כולם", מסביר ויטלי. "לעתים זה המטופלים, לעתים המלווים שלהם או אפילו הצוות. אם זה בחדרי ניתוח - תפקידנו להוריד לחץ בזמני פרוצדורות,

אם זה מטופל שמגיע אחרי טראומה - תפקידנו לעשות שינוי בתודעה שלו ולמצוא את הדרך הנכונה עבורו לחזור לגישה בריאה". איך מתמודדים עם מוות או מקרים קשים של חולי? "חלק אינטגרלי מההכשרה שלנו הוא לדעת לטפל בעצמנו דרך סמינרים. יש מפגשים עם פסיכולוג או בקבוצות - כל אחד במסגרת מה שנכון לו. דבר ידוע הוא שבתחום הרפואה יש שחיקה מאוד גדולה וצריך מאוד להיזהר". אז מה מחזיק אותך שמה ואופטימי ועי קבי בעבודה? "זו עבודה שאי אפשר לעשות אותה אם לא אוהבים אותה, וזה המניע העיקרי שלי לבצע אותה. נכון, יש ימים קשים, אבל בעיקר יש המון סיפוק שעשית שינוי קטן אצל מישהו

ואתה הולך הביתה עם הידיעה הזו. ילד חולה שקיבל יחס במקום הנכון, ייתכן וקיבל תנור פה לכמה שנים קדימה". יש שוני באיך שמקבלים אותך מבוגרים וילדים? "לילדים אני ניגש עם האף האדום והאוריינטציה היותר בידורית. למבוגרים, לעומת זאת, אני ניגש ללא האף. כך הם מקבלים את התחושה שמרבדים אליהם בגובה העיניים. בהכשרה שלנו, מלמדים אותנו רבות על לדעת למי לפנות ולמי לא. אם אדם נראה לי שמח ולא צריך בידור - לא אגש אליו. אם הוא עסוק, לא נפריע. אפשר לראות לפי שפת הגוף למי לגשת ומי לא חושב שהוא צריך עזרה. יש כאלו שמתכחשים לעובדה שהם צריכים משהו ואם הצלחנו להגיע אליהם, זו הצלחה אמיתית". וכיצד אתם מחליטים באילו מחלקות להי תמוקד?

חביאר כץ. מלווים גם לחדרי הניתוח | צילום: אסף פרידמן

חביאר: "כדי לשרוד במקצוע הזה, חייבים להפריד בין העבודה לבית. אתה נתקל כל יום במקרים לא קלים, אתה שומע ועובר חוויות לא קלות, אז לא קל לקחת את זה איתך הביתה. אנחנו באים במגע עם הרבה סבל וכאב"

"זה תלוי ביום. יש החלטות של הצוות, למשל, שמבקש נגיע לילד בחדר ניתוח או בחדר התאוששות. יש גם מקרים שאני עובר במקומות מסוימים בבית החולים מספר פעמיים ביום על מנת לבדוק מה המצב. יש דיני מיקות קבועות ויש משתנות". ויטלי עלה ארצה מבריה"מ בשנת 1991 וברזומה שלו לימודי ספרות צרפתית באוניברסיטת תל אביב, לימודי מורח אסיה, קולנוע ובימוי. תיאטרון הוא למד בקולומב ביה וליצנות תיאטרלית אצל מורים רבים. לאורך השנים הופיע עם הרכבים שונים ויצר מופעים לתיאטרון רחוב אותם העלה בצריפת, דנמרק וספרד. אך במקצועו, הוא מדגיש, הוא ליצן תיאטרון וקרסק. "אני יודע לשמח ויש הרבה סצינות קומיות במסדרון או בחדרים, אבל אנו גם יודעים לעשות עבודה מעמיקה", הוא מסכם.

מועטי: "שמתי לב שכשאנחנו עצובים, יש משהו שמושך את הילדים אלינו יותר. כאילו הם רוצים לשמח את הליצן העצוב. זה כאילו נותן להם מחדש את הכוח אחרי מה שהשייה בבית החולים לקחה מהם"

זה כאילו נותן להם מחדש את הכוח אחרי מה שהשייה בבית החולים לקחה מהם.

עבודה נטולת אגו

חביאר כץ עובר כליצן רפואי כ-13 שנים וחש סיפוק בעיקר כאשר הוא מצליח לראות חיוך על פניו של ילד. "מספיק שאני גורם לילד חולה לחייך ואני מרגיש סיפוק", הוא אומר.

כץ, בן 50, תושב חדרה, עלה לארץ מא-רגנטינה בגיל 21 ובעשר השנים האחרות נותן עוסק בליצנות רפואית בבתי החולים "הלל יפה" ו"רמב"ם". במקצועו הוא שחקן תיאטרון, במאי ומורה. "זו לא רק עבודה - זו שליחות. כאשר אתה מטפל באוכלוסייה חולה ואתה נחשב לחלק מהריפוי הנפשי של החולה, אתה מרגיש שזו שליחות. זו עבודה נטולת אגו, הליצנים עושים אותה למען האחר - אתה נותן למטופל לעבור את החוויות הקשות שלו בצורה קלה יותר".

איך מגיבה האוכלוסייה המבוגרת לליצן? "יש הברל גדול בין הילדים למבוגרים. בקשר עם הילד, אתה כליצן צריך לדעת איך לגשת אליו ואיך לגרום לו להתחבר אליך. נכון שיש מצבים שילדים, ובעיקר הקטנים, דוחים אותך ולא מעוניינים כי הם מפחדים מהאדם הזר שפתאום נופל עליהם, אבל כאשר עושים סיבוב נוסף במחלקה ומאפשרים להם להסתכל מרחוק, בסוף הילד ישתף פעולה". לדברי כץ, במקרים מסוימים נוצר קשר אישי בין הליצן לבין המטופל - בעיקר עם ילדים בעלי מחלות כרוניות שחוזרים מדי פעם לבית החולים.

ואיך אתה מתמודד עם המקרים האלה? "כדי לשרוד במקצוע הזה חייבים להפריד בין העבודה לבית. אתה נתקל כל יום במקרים לא קלים, אתה שומע ועובר חוויות לא קלות, או לא קל לקחת את זה איתך הביתה. אנחנו באים במגע עם הרבה סבל וכאב, לכן צריך לדעת איך להפריד בין החיים האישיים לעבודה".

כאשר כץ מגיע לעבודתו בבית החולים, הוא משתדל להגיע לחולים הזקוקים לו יותר. "אני מנסה לתת עדיפות לחולים שיותר זקוקים לליצן. זה יכול להיות גם באמצע הטיפול. זה יהיה בדרך כלל במקביל לרופא שנותן את הטיפול רפואי. אם אני מרגיש שאני מפריע ולא תורם למטופל, אני מעדיף להתפנות למטופל אחר. יש מצבים שאני מלווה ילדים לטיפול במקומות אחרים בתוך בית החולים. למשל לרנטגן או בדיקות אחרות, וזה עושה עוד משהו לילד. אפילו לחדר ניתוח או לגיבוס".

כץ מרגיש, כי עבודת הליצן לא באה במחיר קום הטיפול הרפואי המקצועי, אלא מעניקה בעיקר טיפול נפשי שמקל על הילד החולה. "זה יכול ללכת ביחד, וכך הילד ירגיש יותר אופטימי ושמח, ירגיש שיש לו סיכוי להתמודד עם המחלה בצורה יותר טובה ולהבריא מהר".

ויטלי ארין ונופר מועטי. "זכרת במקרה ספציפי, ובוכה" | צילום: אלכס גריומן

עפה עם הדמיון

נופר מועטי (28) החלה בתפקידה כליצנית רפואית ב"הלל יפה" רק לפני ארבעה חודשים, גם היא במסגרת ארגון "רופאי חלום", וידועה לבאי המקום כליצנית "ממה". מועטי היא שחקנית, בוגרת לימודי תיאטרון טיפולי באוניברסיטת חיפה, ורצה עם הצגת היחיד שלה "ליצן קשקוש" - ליצנות למבוגרים, ברחבי הארץ. על אף שהיא חרשה ב"הלל יפה", ליצנות רפואית היא מתרגלת גם בפני נימיית "אמונה" בעפולה לילדים בסיכון. איך את מתמודדת עם הקושי הנפשי הכבד ברוך בתפקיד?

"אני בעיקר כותבת את התחושות שלי אחרי משמרות, בשאיפה לעשות עם זה משהו יום אחר. במקביל, אני מנסה להתייחס לאף האדם שלי כמנגנון הגנה. כשאני מורידה אותו אני עדיין נותרת עם הווייב הקשה, אבל קצת פחות. מנסה לשים את זה מאחוריי. קורה שאני בוכה בבית, או נזכרת

במקרה ספציפי, אבל אני מאמינה שאלמד להתחשל יותר עם השנים". בהצגה המתקיימת בבית חולים, המטופלים הם השחקנים הראשיים. הפוקוס והתאורה עליהם, מרגישה מועטי. "יש הרבה סיפוק בעבודה הזו, אם זה כשמלווים ילד לניתוח, או הורה מתקשר אליי ומבקש שאבוא לחדר ההתאוששות כי הילד יצא מניתוח. אני עובדת גם בבית החולים הצרפתי בנצרת והרבה פעמים יוצא שמביאים אותנו במקום זריקת טשטוש. מסתבר שאנחנו חוסכים כסף למשרד הב"ריאות", היא מתברחת. "עם חולי הרימניציה והאלצהיימר, בשונה מאשר עם ילדים, אני מרשה לעצמי לעוף עם הדמיון. אם מישהו מספר לי שהיה מלך היופי של טבריה, אני כנראה מהיחידים שלא אנווה בו שהוא לא זוכר את המציאות".

קשה יותר לקבל אותך כי את בחורה? "היה לי קשה במיוחד בבית החולים בנצרת. הפיזיות שלי - בלונדינית, גבוהה

ורזה - משכה את העין ולעתים היו זורקים לי כל מיני הערות 'מורידות'. אז לא שאני רוצה להיות ליצנית מכוערת, אבל קלטתי במשך הזמן שהלבוש משרת את המטרה - הוא רחב יותר, וככה אני יכולה לפלרטט בצורה תקינה עם כולם - זקנים, זקנות, נשים".

זו עבודה שצריך לבוא אליה עם מצב רוח טוב כל יום. קצת בעיה, לא?